

Első ige.

Az én igéimet adom a te szádba...

Jer. 1, 9.

Evangélikus egyházunk az ige egyháza és az igével áll, vagy esik. Troelts mondja nagy merészen: „Az evang. egyház az igén épült fel és az igén is fog tönkre menni.” Kétségen kívül bizonyos, hogy az ige és annak hirdetése a prédikáció, a kulminációja minden lelkipásztori munkának. Minden más, ami a lelkész feladatát képezi: az irodai teendők, a nő- és ifjúsági egyesületben való részvétel, a látogatások, az egyénenkénti pasztori munka, beteglátogatások és az iskolai hitoktatás, sőt a lelkész egyéni élete, egyénisége is mind a prédikációban kulminálódik. De a gyülekezetnek az épülése és esetleges sülyedése is jelentős mértékben a prédikációnak folyománya. Ugy a lelkész, mint a gyülekezet életében egészen rendkívüli és páratlanul jelentős szerepet nyer a prédikáció.

Habár minden szónokra különösen eleinte, bizonyos eszményképek, — más szónokok — hatással vannak is, mégis minden prédikáció egyéni valósággá lesz, melyet más nem tud utána mondani. Helytelen tehát az a laikus ítélet, mely jó és jobb, rossz és rosszabb szónokokat különböztet meg. Mindenki olyan „jól” prédikál, amilyen jól csak tud. Isten minden szónoknak a lelkét másképp és másképp hangolja, és azt ő oly hűen adja vissza, ahogy csak tudja. Chrisostomos és Luther, Müller és Spurgeon és a ma élő nagyságaink, mind más és más kegyelmi ajándék birtokában prédikálják ugyanazon lélek által adományozott, ugyanazon Isteni igazságot.

Bár az iskola köti és a homilétika belerögzíti a maga szabályait az előadó szónok lelkébe, de amiképen a zenész a kótákat és a hangnemeket ismeri, mégsem a kóták uralják, hanem ő uralja azokat és pedig úgy, hogy ezt nem is tudja, illetőleg nem törődik vele, s a hallgatóság sem veszi azt észre. A beszéd, mert a prédikáció beszéd, formailag és tartalmilag teljesen át van szöve attól a lélektől, melyet Isten a Jézus Krisztus által az evangélium révén a beszélőnek közvetít. De a prédikáció mégis egészen különös beszédmód, melyet nemcsak tárgyának sajátossága különböztet meg más beszédektől, hanem egész menete, pszichológiai strukturája, mert a prédikáció se nem „előadás”, se nem „ismeretközlés” sem pedig „népszónoklat”, vagy agitációs beszéd, hanem egész különös és sajátos értelemben vett „bizonyásgtevés”. Bizonyásgtevés Istenről és a Jézus Krisztusról; benne és általa tehát Isten és a Jézus Krisztus szól hozzánk az Ő szent lelke által s ilyen formán a prédikáció

Isten beszédévé, Isten igéjévé lesz és pedig oly értelemben, amint azt Luther is szubjektív és objektív értelemben egyaránt felfogja.

Verbum Dei manet in aeternum! Örökké csak az marad meg, ami él! Isten országa nemcsak szavakban, hanem erőben is áll. Minden prédikációban, melyben lélek és élet van, benne van ez az erő is! Ez az élet és erő az, melyben Isten maga szól, mint élő jelenlévő erő, aki volt, és eljövendő és mindenek felett, aki *van*. Tehát nemcsak a próféták szóltak róla és az apostolok és reformátorok, hanem van és bennünk és általunk is szól és a szent lélek által a prédikáció közvetítése révén saját eszközévé akar tenni és formálni. A prédikáció tehát Istennek a szava. (Az én Igémet adom a te szádba!) A prédikáció tehát egy isteni élménynek az echoja, egy oly benyomásnak a kifejezése, amelyet a beszélő egy reánézve létező Valóságtól kapott. A Valóság nélküle is megvan, de éppen benne, az ő lelkében lesz élő valósággá, élővé. (Pl. a művész az inspiráció által sokkal inkább nyer, mint ad, alkot.)

Minden prédikáció tehát élményt feltételez, Istennel való belső, titkos közösséget. Bizony ez igen sok esetben hiányzik! Pedig subiectív és obiectív egység formájában ez képezi az igazi prédikáció lényegét.

Természetesen nehéz minden vasárnapra, pont ugyanazon órában ilyen prédikációra készülni. Ebben áll a prédikáció martyriumsága. Sok félelmet és szorongó aggodást eredményez ez. Mert előadásokat tartani nem szeretnénk. De a prédikációban eszünk és tudásunktól, mindig az Isten lelkének ajándékától és adományától függünk. Sokszor valósággal ráz és siettet az Isten szava és kevés az idő azoknak a csodáknak a kibeszélésére, amelyeket átélünk és hallunk, némelykor meg teljes szélsend uralkodik, mert nem állunk mindig a Tabor hegyén. Feszült és jól hangolt hurokra van szüksége lelkünknek, hogy Isten keze játszhasson azon. De igen sok esetben maga Isten bizonyítja be azt is, hogy: az én erőm, erőtlenség által végeztetik el! Nem jogosít fel ez azonban senkit arra, hogy a lehető legmaximálisabb mértékben ne fogja fel a készülés teljes szükségességét. (Mit mondott a szentlélek Klausz H.-nak?!)

Nem bizonyos azonban az sem, hogy Istennek az igehirdetőhöz intézett üzenete megegyezik a gyülekezetnek küldött üzenettel.

Minden hangszer más- és másképp szól. Mindegyiknek megvan a maga sajátysága. Az az egy bizonyos, hogy Isten játszik azon, habár minden ember másképp adja is vissza Isten üzenetét. Egyetlen ember által nem üzenhet meg Isten mindent, mert a beszélő is „csak” ember. Nem bizonyos tehát, hogy egy ember minden embernek és minden vasárnap tud valamit mondani, de az bizonyos, hogy hol az egyik, hol a másik, de valamelyik hallgatója mindig talál magára nézve valami olyant, amit Isten üzeneteként foghat fel. Ahol az evangélium tisztán és

igazán hirdettetik, ott az Istennek a kegyelme mindig mond valamit a gyülekezet számára. Hiszen Isten a bűnös és emberi gyarlóságokkal felruházott beszélőnek is üdvözítője és megváltója.

A prédikáció tehát nem a lelkésznek a hívekhez való viszonyán, hanem a beszélőnek az Istenhez való viszonyán alapul. Habár ez csodálatos szellemi magasságokat jelent a beszélőre nézve, mégsem következik ebből az, hogy a beszélő talán valami a lelkek és fejek feletti magasságban fog híveihez szólni. Hiszen a szónak és a földnek és a mindennapi életnek gyermeke és népének és gyülekezetének lelki és testi nyomora, öröme és bánata egyaránt ismeretes előtte. Nemcsak magunknak élünk, hanem embertársainknak is és Istent közös „Mi Atyánkban“ szólítjuk meg, s így a mi Istennel való közösségünket keresztülkaszul, át- meg átszővi kortársaink, népünk, egyházunk, nemzetünk és minden egyéb életvonatkozásunk viszonya. A mindennapi életnek nem lehetünk részvétlen szemlélői! Pastorális látogatásaink belekapcsolnak a mindennapi életbe és ilyen látogatások alkalmával nemcsak a hívek nyernek tőlünk, hanem mi is nyerünk híveinktől valamit. A lelkésznek gyülekezetével való organikus egysége kizárja azt, hogy magasan felette álljon híveinek és másként szóljon hozzájuk, mintahogy lelki alkatuk és szükségük megköveteli.

Jelentősen fontos dolog az is, hogy a prédikációnak koncentrikus alapgondolata adva van a szentírásban, az evangéliumban és az egyházi esztendő különböző viszonylataiban. A szentíráshoz való kapcsolat éppen úgy, mint a gyülekezet egységéhez való viszonyunk, valamint az Isten lelke által velünk közölt kényszer köt bennünket.

Minden textusról lehet „írni“ egy-egy prédikációt, de az élmények nagyszerűsége akkor lesz a miénk, ha nem mi választjuk a textust, hanem mintegy az választ minket. Nagyon sokféle összefüggésből származhatnak a prédikáció megszületésének gondolatai. Gyakorlati tapasztalat az, hogy mikor a prédikáció alapgondolata megszületett, akkor a szónok lelkét valami nagy szomorúság üli meg, mert „elérkezett az ő órája“; de ha megszületett a prédikáció, akkor már nem gondol a félelemre, mert az lebeg szemei előtt, hogy a szájába adott Ige már világgá ment és hirdettetett minden embereknek. S mivel nemcsak kenyérrel él az ember, nagy öröm a beszélő lelkében, mert élteti a remény, hogy azokat, akik valóban éheztek és szomjuhozták az Igazságot, az ő kicsiny és alázatos munkája révén lelkének teljes mértéke szerint kielégítette.

Igy lesz a lelkipásztor az Ige révén az a szerv, eszköz, organizmus, melyen keresztül Isten az Ő akaratát az Ő népével közli és gyülekezete számára üzeni.

Fuchs János
gindlicsaládi h. lelkész.

Tanulmányok.

Néhány szó a lelkipásztori beteglátogatásról.

Az alábbi sorok bizonyára nem mondanak újat. Azért talán mégsem feleslegesek. Sok mindent tud az ember, ami mégsem irányítja magatartását, eljárását, mert nincs kellőképen tudatosítva a lelkében.

Mint a cím is mutatja, kimerítő rendszere sem akar lenni ez az igénytelen írás az irányelveknek. Csak „néhány szó“, amelyek kinek-kinek saját tapasztalatának mértéke szerint nyernek életet.

Mi a célja a lelkipásztori beteglátogatásnak? Nem azonos az udvariassági látogatásával. Tehát először is nem ismerkedés. A lelkiposztor ne a betegágyon ismerje meg hívét. Sajnos, nagy, 9—10.000 lelkes gyülekezetben úgy fordulhat a dolog, hogy általában a lelkipásztori látogatás majdnem kimerül a betegek meglátogatásában, minthogy a híveknek minden különösebb ok nélkül való felkeresésére nem marad idő. Ez azonban, ha mindjárt kényszerű, mégis rendellenes állapot. Természetes következménye annak, ha a lelkész csak olyan házba lép be, amelyben beteg van, az, hogy vészmadarat látnak benne és már csak azért is idegenkedve és szorongva fogadják

A beteglátogatás nem udvariassági látogatás, tehát nem célja a társadalmi érintkezés bevezetése. Azért nem szorítkozhatik a tekintélyesebbekre, akik társadalmilag közelebb állanak a lelkészhez. Különbségtételnek még akkor sincs helye, ha egyidőben előkelő és kevésbé előkelő beteg meglátogatása szükséges. Ne az előkelő legyen elvből az első, hanem az, akinek felkeresése sürgősebb. Ha pedig ezt nem lehet eldönteni, inkább azt mondanók, hogy először a szegényebb és igénytelenebb lássa magánál lelkipásztort.

A lelkipásztori beteglátogatás nem udvariassági látogatás, tehát nem viszonzása tapasztalt udvariasságnak. Azért nem maradhat el, ha a lelkész a beteg részéről udvariasság helyett valaha udvariatlanságot, akadékoskodást vagy ellenséges érzületet tapasztalt. Az „ellenzékieknek“ is nyomorúságukban való felkeresése a legnemesebb, de egyuttal a legegyszerűbb módja lefegyverzésüknek, az eleven szénnek fejükre való gyűjtésének. Ez is tapasztalat dolga!

Mivel a lelkipásztori beteglátogatás nem udvariassági látogatás, nincs is az illemtanokban előírt látogatási időhöz kötve. Ezzel nem azt mondjuk, hogy a lelkész mindenkor, akár korán reggel, akár késő este is beállíthat a beteghez, hanem azt, hogyha hívják, ne halogassa látogatását a társadalmi látogatás

idejének elérkezéséig. Ha hívják, menjen azonnal. Sok keserű önvádtól menekülhet így meg; ez kikerülhetetlen, ha saját hibájából, amikor végre rászánja magát a látogatásra, beteg helyett halottat talál. — Ha tehát nincs eleve is bizonyos időponthoz kötve, a tapasztalat odamutat, hogy a legalkalmasabb időpont a késő délelőtti órákba esik. A beteg ilyenkor aránylag a legfrissebb, kedélyállapota is legmegfelelőbb esetleg komoly beszélgetés folytatására.

Ezzel kapcsolatban most már mondjuk meg, mi hát a célja a lelkipásztori látogatásnak? Általános cél, hogy a lelkész ilyenkor az egyházat megszemélyesítve és képviselve, az édesanya érdeklődését mutassa gyermeke sorsa iránt. Nem egyszer sikerül is egyház és egyháztag között meglazult kapcsolatokat pusztán a beteglátogatás tényével újra megerősíteni. Közelebbi célja ennek a látogatásnak lelki erősség és vigasz nyújtása, nemcsak a betegnek, hanem annak hozzátartozóinak is; ezek sokszor inkább szorulnak arra reá, mint a beteg maga. A végső, leghelyesebb feladat sok esetben az utolsó útra való előkészítés.

Aszerint, hogy milyen cél áll az adott körülmények folytán előtérben, alakul majd a lelkész magatartása. Könnyebb betegknél — mert a lelkész ne csak halálos betegeket keressen fel! — nem fogjuk, akár csak közvetve is, a halálra irányítani a figyelmet, sőt szükséges lehet a beteg lelki egyensúlyának és bizakodásának helyreállítása és így a gyógyulás elősegítése végett a halál gondolatának tudatos távoltartása. — De melyik a könnyebb beteg, amikor a lelkész is nyugodt lelkiismerettel erősítheti a gyógyulásba vetett hitet? A beteg ezt rendszeren nem tudja, mert súlyos baját titkolják előtte; sokszor hozzátartozói sem tudják, ha igen, gyakran nincs alkalom arra, hogy a lelkész előzőleg külön tájékozzódjék náluk. Arra pedig nem is gondolhat, hogy minden egyes esetben a kezelő orvosnál tudakozódjék. — De ott vannak az orvosságok, amelyeket az orvos rendelt. Ezekből a legtöbb esetben következtetket az ember a beteg bajára, sőt annak súlyosságára. Ezért igen kívánatos volna, ha a lelkész a gyógyszerek tekintetében bizonyos általános ismeretekre, tájékozottságra tenne szert. Ez nem tulságosan nagy fáradság árán elérhető. De ugyancsak jó, ha diagnosztika ismereteket is szerez, nem azért, hogy kuruzslásra használja azokat, hanem azért, hogy szükség esetén odahasson, hogy a beteg orvost hívjon, esetleg, ha beteg ellenkezik, vagy szegény, maga küldjön orvosért. Hiszen a lelkész nem törődhetik pusztán a lélek sorsával, hanem elő kell mozdítani, amennyire rajta áll, a test gyógyulását is.

Szóval, a beteg bajának komolysága szerint alakul majd a lelkész magatartása. Általános szempont legyen azonban, hogy soha, még halálos veszély esetén se rontson be ajtóstul. Legkevésbé ott, ahol bizalmatlanságra, idegenkedésre talál. Ne ragadtassa el magát attól a szándéktól, hogy mindenképen lelket gondozzon, lelket mentsen. Igaz, azt akarjuk, de tapintatlan-

sággal mindent elronthatunk. Ha erre ügyel a lelkész, előfordulhat, hogy az első látogatás alkalmával, még komoly esetekben is, szóba sem kerül a lélek sorsa. Elbeszélgetünk a beteggel. Elmondatjuk vele bajait és figyelmesen végighallgatjuk akár a legkörülményesebb, leghoszadalmasabb panaszait is. Ne gondoljuk, hogyha csak ebben merült is ki látogatásunk, az lelkipásztori szempontból meddő maradt. A betegnek jólesik, ha elpanaszkozhatk, megkönnyebbül és bizalom gerjed benne az iránt, aki résztvevően végighallgatta.

Imádkozzunk-e mindjárt az első látogatás alkalmával a beteggel? A magam részéről csatlakozom azokhoz, akik úgy vélik, hogy a lelkész várjon, míg a beteg ezt maga óhajtja. Óvatosan rávezetni lehet a beteget. Pl. úgy, hogy azt, akiről sejtjük, hogy az ő életében az imádság nem foglalt tulságosan fontos helyet, kérdezzük, hogy úgy-e, szokott imádkozni? Akinél pedig eziránt nemigen merülhet fel kérdés. azt a bucsuzásnál biztatjuk, hogy majd mi is imádkozunk érte. A legközelebbi találkozásnál azután talán maga kéri, hogy most imádkozzunk együtt. Különben is, már az a körülmény, hogy ott van a lelkész, hallgatólagos ösztönzés erre, — ha a beteg szükségét érzi. Ha ez nem áll fenn, nem lesz őszinte a reáérőszakolt imádság sem.

De hogyan térjünk reá a lelkiekre, ha a beteg elzárkózik? Ha nem is kezdeményez kimondottan lelkipásztori beszélgetést, mégis igen sok esetben ő maga ad módot arra, hogy a beszélgetés ilyen fordulatot vegyen. Van beteg, aki türelmetlenül viseli el sorsát, mert gondolatai állandóan ott időznek munkájánál, foglalkozásánál és szinte kétségbeesik, hogy most elmarad, amit sürgősen el kellett volna végeznie. Ilyenkor fel lehet vetni a kérdést, hogy vajjon nem azért kényszeríti-e Isten a télenségre, hogy legyen ideje a lelkére való gondolásra, amire sok munkája közepette „nem ért rá“? — Van aki panaszodik, hogy ő bizony nem tudja, mivel érdemelte meg, hogy Isten ilyen keményen sújtja. Az ilyennek azt a felszólítást lehet neki-szegezni, hogy sorolja el érdemeit, amelyekkel szerinte különös elbánást szolgált meg. A beteg ilyenkor rendesen zavarba jön és ez a zavar igen alkalmas arra, hogy mélyenszántó lelkipásztori beszélgetés kiindulópontja legyen. — Az elbizakodottságnak még egy különös fájával ismerkedtem meg. Már ismételt előfordult, hogy betegek ezzel a szentírásbeli igével vigasztalták magukat: „Akit szeret az Úr, megdorgálja azt“, mégpedig olyanok, akikről legalább is bizonytalannak látszott, hogy életük alapján olyan nagyon szerethesse őket az Úr. (Természetesen csak ilyen esetben lehet szó elbizakodottságról az említett ige alkalmazásával kapcsolatban, hiszen máskor ez az ige a lelkész száján is áldott vigasz forrása lehet.) Ehhez hasonló esetekben a lelkésznek nem szabad visszariadni attól, hogy nem kiméletlenül ugyan, de kellő határozottsággal rámutasson a komoly önvizsgálat szükségességére.

Szóval, igen sokszor a beteg maga szolgáltatja valamiképen az alkalmat ahhoz, hogy a lelkiekről essék szó. Ha nem teszi? Nos, akkor a lelkésznek kell azt keresnie, legalább is közrehatni abban, hogy a beteg ráeszméljen a lelkére való gondolás szükségességére. Van erre is majdnem mindig bőven lehetőség. Ilyen lehetőség pl., hogy a lelkész ott, ahol erre nincs komoly alap, nem biztatja a beteget azzal, hogy meggyógyul. A legtöbb beteg várja ezt a biztatást, maga is kérdezi: Ugy-e, meggyógyulok? Ha a válaszban gépies, könnyelmű igenlés helyett Istenhez utasítjuk, mint akinek kezében van a sorsa, ez elegendő lehet ahhoz, hogy gondolkodóba ejtse. Vagy adódhatik eset, amikor tudomásunk van róla, hogy a betegnek van valamilyen haragosa. Ilyenkor megkérdezhetjük, hogy kibékült-e már azzal és akár viszontkérdésére, akár anélkül is hozzáfűzhetjük, hogy mindenkor jó, ha az ember számíthat Istennek is a bocsánatára és irgalmasságára. Hallgatólagos intelem lehet a beteg számára abban az irányban, hogy betegségének kimenetele kétséges és azért jó, ha lelkileg is elkészül minden eshetőségre, már az is, hogy a lelkész többször és mind sürűbben keresi fel. Már csak ezért sem szabad megelégedni egyszeri látogatással. Ha megvan a lelkészben a lekipásztori tapintat, magatartása mindenkor megfogja védeni attól, hogy a tolakodás vádjával illessék.

Felmerülhet az a kérdés is, hogy sürgesse-e a lelkész az urvacsora vételét? A magam részéről nem tenném. Az erre irányuló óhajnak egészen magától kell a lekipásztori befolyás hatása alatt a beteg lelkében támadnia. Ha pedig felmerül az urvacsora vételének kérdése a beteg vagy környezete részéről, igyekezzék a lelkész az esetleges helytelen felfogásnak gátat vetni. Két irányban lehet erre alkalom. Gyakran a hozzátartozók sürgetik a beteg urvacsorázását, mert csodaszerű hatást várnak attól a beteg testi vagy lelki állapotára. Ilyenkor mutasson rá a lelkész szent komolysággal arra, hogy az urvacsora nem varázsszer. Máskor a beteg huzódozik az urvacsora vételétől, mert attól tart, hogy az megpecsételi halálát. Természetes, hogy ezt a balhiedelmet is el kell oszlatni. Közbevetőleg megjegyezzük azonban, hogy eredményesen csak akkor lehet küzdeni ilyen balga nézetek ellen, ha ez a küzdelem nem kizárólag az egyes hívek betegágyánál folyik le, hanem ha az urvacsora vételéhez fűződő babonás felfogásokra közben-közben a szószéken is történik utalás, vagy azok alaptalanságát külön előadásban vallásos est keretében fejtjük ki.

Röviden utalunk még arra is, hogy a lekipásztori látogatások nem szünhetnek meg a betegség elmúltával. Ha a beteg meghalt, a hozzátartozóknak lesz szüksége vigaszra. Ha a beteg felgyógyul, használjuk fel a lábadozónak rendszeren igen fogékony lelkiállapotát a már elért hatások mélyítésére. Az ilyenkor nagyon közelfekvő és könnyen ébreszthető hála érzése már sokakat vezérelt el Istenhez, akiket a baj bekövetkezése csak megriasztott.

Befejezésül még azt, hogy nem mindig a beteg az, aki a lelkipásztori látogatásokból vigaszt, erőt és áldást merít. Nem egyszer a lelkipásztor az, aki a beteg hitén megerősített hittel, megajándékozva hagyja el a betegszobát, ahová ő akarta a vigasz és erő ajándékát vinni. De ha ezek az esetek talán ritkábbak is, egy bizonyos áldás mingig fakad a lelkipásztor számára is a betegek meglátogatásából. Ez pedig a kötelességteljesítésből kivirágzó nyugodt, boldog lelkiismeret áldása!

Budaker Oszkár
soproni lelkész.

Verses előfohászok.

Irlta : Nagy Lajos.

Mt. 16, 24—28,

E csalárd világnak kedvét ne keressem,
Jézus a vezérem, csupán Őt kövessem,
Jézusom keresztjét hordozzam készséggel,
Jutalmamat várjam bizó reménységgel!

Luk. 15, 11—32.

Atyám, a bűnbánó kegyelmet nyer Nálad,
Tékozló fiuként hogyha elhagynálak,
Add, nagy botlásomat könnyhullatva bánjam,
A megtérés utját Hozzád megtaláljam!

Luk. 19, 1—10.

Jézus, azért jöttél, hogy ki Benned hiszen,
Üdvösséget nyerjen, éljen s el ne vesszen,
Meváltóm, foglald el szállásul szívemet,
Választottid között készíts nekem helyet!

Ján. 16, 32—33.

Nem félek, bár üldöz e világ haragja,
Mevéd a gonosztól — az Úr erős karja,
Jézus! békességed' kebelembe szálljon,
Hitemmel győzzek a bűnön és halálon!

Vasárnapi beszédek.

„Elvesztett élet, megtalált élet.“

Hetvened vasárnapra.

Máté 16, 24—28.

Amikor az Üdvözítő Cézarea Filippi környékén járt, akkor lett nyilvánvalóvá tanítványai előtt messiási küldetése. A felolvasott igéket megelőző versek bizonyossága szerint, amikor az Úr kérdést intézett önmaga felől tanítványaihoz, a tűzlelkű Péter társai nevében is kételkedés nélküli, nagy, erős hittel feleli: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia“.

Hogy azonban sem Péter, sem a többi tanítvány nem volt még ekkor egészen tisztában a messiási küldetés fogalmával, — pedig az Isten bűnökért szenvedő szolgájának (Ebed Jachve) képét már az ószövetségi próféták megrajzolták, — azt bizonyítja az, hogy amikor az azt jelenti meg nekik, hogy nemskára meg kell áldoztatnia, bár a halálból harmadnapon életre kél, ugyancsak Péter egyenesen azért könyörög az Istenhez, hogy mentse meg ettől a szörnyű sorstól Mesterét.

A Péter magatartása emberileg érthető. Ajakára az aggodalom, a megdöbbenés szavait az az ösztönös vágy kergette, amely szerint az ember minden kínálkozó eszköz felhasználásával megtartani igyekszik legdrágább kincsét, az életét. Ha nem ezt tenné, az életösztönt tagadná meg. Péter még nem járatos annyira az Isten-ember által oly nehezen érthető dolgaiban, hogy az emberi dolgokon kívül egyébre is tudna gondolni.

Jézus, amikor keményen megdorgálja Pétert, egyben alkalmasnak találja a pillanatot arra, hogy vele együtt a többi tanítványt is kioktassa az igaz élet törvénye felől, amelynek ismeretében nem tarthatják természetellenesnek, hanem egészen természetesnek bekövetkezendő megváltói halálát, mely csak az Isten dolgaiban járatlanok szemében botránykő; az azokban járatosak szemében a mennyei Atya legnagyobb kegyelmi ténye. Jézus megértetni igyekszik tanítványaival, hogy akik Őt követni, az ő követésével az Istennek kívánnak szolgálni, azoknak folytonos áldozatokra kell készen lenniök. Mert amint a földre esett gabonamagnak előbb el kell rothadnia, hogy gyümölcsöt teremessen, a lelki, az erkölcsi életben is hasonló törvény érvényesül. Az embernek is el kell magát vonatkoztatnia önmagától, hogy egyedül csak azt a szent célt lássa és szolgálja, amelyet Isten eléje és a világfejlődés elé kitűzött. Aki erre nem képes, aki csak azokra néz, amelyek a háta mögött vannak és nem veti kezét megalkuvást nem ismerő elhatározottsággal az eke szarvára, az nem alkalmas az ő követésére, nem méltó az Isten országára. . .

Megállapodva az eddig felvetett gondolatoknál, ez Istennek szentelt órában tegyük föl a kérdést: *Mire tanítanak Krisztus Urunk felolvasott szavai?* Feleljük a kérdésre: Arra, hogy

1. mindent elvesztünk, ha magunkat s a világot bálványozzuk;

2. mindent megnyerünk, ha örömmel vállaljuk az ő keresztjét.

1. „Aki megakarja tartani az ő életét. — mondja Jézus — elveszti azt“. Az élet megtartására irányuló törekvés, hiszen az élet az Isten drága adománya, bűn nem lehet, csak akkor, ha az életnek olyan anyagias, materiális értelmezést adunk, amely különösen manapság uralja az emberi lelkeket. Ha életről van szó, legtöbbször csak a test jólétére gondolnak s azt hiszik, minden kötelességüknek eleget tesznek, ha kizárólagosan csak ezt szolgálják. A hitetlenség fejedelmeinek sok emberrel sikerült elhíttetniük, hogy az Isten, az előtte való felelősség üres agyrések, amelyek megakadályoznak, hátráltatnak az egyetlen észszerű életcél megvalósításában: mindenben engedni a természetes ösztönöknek, vágyaknak s mielőtt többet megnyerni a világ kínáló javaiból, gyönyöreiből. Bűn nincsen. Legkevésbé bűn, ha az ember ilyen elgondolás szerint rendezi be az életét. Az a bűn, ha nem igyekszik ezt a rákényszerített életet — egyedül csak az önzés törvényének engedve — minél kényelmesebbé tenni. Másokra is figyelemmel lenni nem erény, hanem gyöngegség. Egyetlen célom a magam érvényesülése lehet. Az eszközökben válogatni esztelenség. A jelszó: aki bírja, marja. Ha pénzem, befolyásom, hatalmam van, ha a népszerűség hazug, csillogó köntösében büszkélkedhetem, az élet bajait, szenvedéseit is távol tarthatom magamtól.

Ez az életfelfogás az, mely — megtagadva a lélek valóságát, az Istent, minden magasabbrendű gondolatot, nemes érzést, — annyi mérhetlen nyomorúságot zúdít az egyes emberekre s teremti a boldogtalanság sírvermében vergődő Oroszországokat.

Micsoda megcsúfolása ez az emberi méltóságnak!

S micsoda szörnyű kiábrándulás vár azokra, akik ennek a gondolkodásnak a rabszolgái!

Mert eljön a pillanat, amikor felébred az elaltatott, Istenre emlékeztető lelkiismeret, melynek vádoló szavát nem tudja elhallgattatni semmiféle hatalom. A világ fiának szájában keserű lesz az élv, szíve nyugtalansággal telik meg, ha arra gondol, hogy hátha mégis csak eljön az Embernek Fia, hogy megfizessen mindenkinek az ő cselekedetei szerint. Azután eljön az utolsó pillanat, amelyben szemben találja magát a szíve dobogását megállító halállal, mely elrabolja tőle mindenét, amihez oly görcsösen ragaszkodott s beledöbben szorongó lelkébe a Jézus kérdése: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall? Avagy micsoda váltságot adhat az ember az ő lelkéért?“

Micsoda borzalmas az élet végén az anyagimádó, magabálványozó ember esalódása?

Mindent meg akart nyerni s mindent elveszít. Dermesztő hidegségével ráásít a sírgödör, megtévelyíti a kárhozat félelme.

Részvét nem kíséri, kihűlő szívét, mint tűzfolyam, égetik az általa megrablott ártatlanul elsírt könnyei...

Óh, szívleljük meg azt a történetet, mely oly megrázó módon igazolja Krisztus Urunk szavainak igazságát, hogy „aki megakarja tartani az ő életét, elveszti azt.“ A történetet valamelyik ujság téli száma hozta. „Asztrahán hóval fődött mezején haza igyekezett egy szánkó. Rajta volt az apa, az anya és egy pólyás baba. Útközben éhes farkasok támadták meg őket s hiába volt a lovak örült vágatása, a halálos veszély elkerülhetetlen volt. Az apa ekkor, hogy „megtartsa a maga életét“, kidobta a pólyás gyermeket az útra, remélve, hogy a farkasok figyelmét eltereli önmagáról. Csakhogy a farkasok nem vették észre a fehér pólyába takart gyermeket, ellenben rémes hajsza után, talán már a falu közelében elérték áldozataikat s széjjeltépték s felfalták őket. A gyermeket pedig megtalálták a falubeliek az út puha haván ardra fekvő és jóízűen szenderegve.“

2. „Aki pedig elveszti az ő életét én érettem, — mondja Üdvözítőnk, — megtalálja azt“. Azt jelentik e szavak, hogy mindent megnyerünk, ha örömmel vállaljuk a Krisztus keresztjét. Az ő keresztjének vállalása pedig arra kötelez, hogy az ő felséges elgondolása szerint értékeljek mindent ezen a világon s hogy lelkemet az örökéletre megtarthassam, ennek az értékelésnek megtevelően éljem is az életet. A legfőbb célért, az örökévalóság rám váró üdve elnyeréseért mindent örömmel, boldogan vállalnom kell, még a szenvedéseket, a gyötrelmeket is.

Jézustól megtanulhatom, hogy lényemnek nemesebb fele a lelkem, mert ez egy része az örök isteni valónak. Testemet szolgálnom kell, hiszen a lelkem hajléka, hordozója. Szóhoz jutni engednem azonban csak addig szabad, amíg elém tűzött céloom elérésében nem akadályoz. Eddig a mértékig nem bűn, ha élek a világ javaival; ha élvezem szépségeit, felhasználom az általa nyújtott, a lelkem java szolgálatában nélkülözhetetlen eszközöket. De nem lehet a lelkem rabszolgája érzéki, bűnre csábító, Isten ellen ingerlő testemnek. Nem áltathatom magamat azzal, hogy én és a világ önmagunkért vagyunk. Nekem isteni megbízatást kell teljesítenem s e világban az Isten dicsőségét világotlatnom. Vissza kell riadnom mindentől, ami szembehelyezkedés Isten szent akaratával, a J. Krisztus követelésével. Talán fájdalmas a magam megrendszabályozása, de földi és mennyei üdvöm elengedhetetlen föltétele.

Jézustól megtanulom, hogy a munka nem csak arra való, hogy megélhetésem biztosítsa, hanem a lelkemet is megnemesíti, mert általa jutott el annak a tudatára, hogy munkatársa vagyok az Istennek s van meg a lehetőségem arra, hogy a szeretet parancsának is eleget tehessek azokkal szemben, akiknek kevesebbet juttatott az élet s akiknek a gondját rám bizta az Isten.

Jézustól tanulom meg, hogy a szenvedés miatt ne zugoldjam, mert nem céltalan az, hanem vagy azért jön rám, hogy felébresszen a bűn álmából, vagy hűségem próbájakép, amely-

ben közelebb jutok ahhoz, akihez minden idegszállammal ragaszkodom. Tőle tanulom meg, hogy életem nem akkor érték, ha célom az, hogy mindenki és minden nekem szolgáljon; hanem akkor, ha drága alkalom arra, hogy mindenemet szent tékozlással fordítsam a mások javára. *Az így elvesztett, eltékozolt élet a megtalált élet*, amelynek nemcsak a mennyben van koronája, hanem a földön is drága jutalma.

A lelki-testi nyomor kevesebb lenne a földön, ha az emberek hajlandók volnának elveszíteni, megüresíteni magukat a Krisztusért. Semmiféle szociális újítás, semmiféle gazdasági reform nem fog segíteni rajtunk, amíg úrrá nem lesz felettünk a krisztusi önfeláldozás szelleme. Az embereknek a lelkük beteg. Elsősorban ennek van szüksége gyógyulásra. Ha ezen a Krisztus keresztje vállalásával — túl lesz, egyszerre megenyhülnek, ha nem is tűnnek el, — a testi szenvedések is. De ha be nem fogadja a világ Krisztust, önmagát itéli halálra.

Oh, világoljon hát előttünk, míg itt küzködünk a földi téreken, a Jézus Krisztus önfeláldozó példája. Ha bűnre kész a test s világ, gondoljunk győzelmeire, melyeket miattunk is kellett elszenvednie. Ez tartóztasson vissza az elbotlástól. Vagy ha elbotlottunk, nyugtalan szívünknek adjon békességet, a gógotai kereszt, mely Jézus végtelen, büntörtlő szerelméről, Istenünk határtalan kegyelméről beszél. Ha az igazságért kell szenvednünk, akkor is a Krisztus keresztjét lássuk, mely azt hirdeti, hogy még az Isten Fiának is szenvedéseken át kellett bemennie az ő dicsőségébe. Ne gondoljunk megtorlásra, bosszúállásra. Ha szenvedőket látunk, a Kr. irántunk tanúsított szerelme indítson könyörületre; mozdítsa meg a szívünk és kezünk. Ha remegünk, mert a halál fagyos lehelete érint, gondoljunk Megváltónk nyitott sírjára, mely felett harmadnapon megzendült az élet diadalmas hymnusa.

Mindenünkkel veszítsük el magunkat a Krisztussal a Krisztusért, hogy amiutáu a szívünk ihletett perceiben vágyakozik, az üdvöt itt e földön is, az égben pedig időtlen-időig élvezhessük, a lélek halálát meg ne kóstonljuk, mindent megnyerhessünk!

Vietórisz László

diósgyőrvasgyári hitoktató-lelkész.

Tékozlás — fösvenység — takarékoság.

Hatvanad vasárnapra.

Lukács 15, 11—32.

A tékozló fiú története példázat a megtérésről. Az Istentől elforduló és az Istenhez visszatalló ember példázata, akit, mivel őszinte a bűnbánata, az Atya ismét kegyelmébe fogad. Jézusnak sarkalatos tana, hogy az igazán bűnbánó szívüket az Isten ke-

gyelmének fehér palástjába takarja, ilyen erővel, ilyen tökéletesen sehol nem jut kifejezésre. De ennek a példázatnak kettős arca van, nemcsak isteni, hanem merőben emberi arca is, erős emberi, földi vonatkozásai, amelyek a ma nehéz szociális küzdelmeiben hatalmas isteni intészként állhatnak előttünk. A példázat isteni arcától elvonatkozva, éppen azért fordulunk ma emberi arca felé, hogy emberi vonásait domborítsuk ki. Ilyen értelmezés mellett három ember áll előttünk: az atya az ifjabbik és az idősebbik fiú. Három embertípus.

Nagy, jóleső érzés terjeng bennünk, ha arra gondolunk, hogy az Isten ezt az egész szép világot a mi számunkra teremtetten, hogy mi aztán saját tetszésünk szerint sáfárkodhassunk rajta. Talán fölös gőgöt is kölcsönöz nekünk ez a tudat. A tavasz csak nekünk osztja virágait, anyár csak nekünk érlel, az ősz csak nekünk adja gyümölcseit. Tehát az egész világ miénk! — Pedig a világ nem a tiéd mindaddig, amíg be nem látod, hogy az Istené. Tied az óceánjáró abban a pillanatban, amikor megérezed, hogy hatalmas gőzgépeiben az emberi elmén át az Isten dolgozik. Tied a csillagos Ég akkor, ha a távcsövön át a csillag képében az Istent látod. Tied a búzakaralásos róna, mihelyt megtudod, hogy a csirából kalászbba, a kalászból termő magba az Isten szökeltette a gabonát. Tied az Ég kékje, a tenger mélye, a havasok orna és a völgyek pompája, ha belőlük Isten arca mosolyog feléd. Az a kérdés, tudsz-e ezen a nagy birtokon sáfárkodni?

A tékozló fiú nem tudott. Bőségben élt atyjánál. Ez a nyugodt boldogság nem elégítette ki. Vad, ifjúi vágyak tomboltak benne. Kikövetelte vagyonát és elsietett a világba. A tékozlás, a pazarlás örülete vett erőt rajta. Megvásárolt mindent. gyönyört és mámort, élősdiék sáskahada lepte el házatáját. — Oh, mintha Jézus ezt a példázatot a mi életünkben vette volna. A szülő éjjeleit nappallá teszi, hogy gyermekeinek csendes, kis földi paradicsomot teremtsen. A gyermek az élet vad hajszáiban elveszti józanságát és egy éjszaka többet szór ki az ablakon, mint amennyit a szülők verejtékes szorgalommal tíz esztendő alatt összerakosgattak. Hány asszony sirdogál odahaza kulcsolt kezekkel sápadt gyermekei fölött, mert a tékozlás örületében vonaglik a kenyérkereső. Bűn a tékozlás akkor is, ha csak magam ellen követem el, mert Isten drága adományait nem becsülöm meg. És azután... a tékozlás éjszakái adják a börtönlakók nagy százalékát. Nem a szegények vetemednek rendszerint törvénybe ütköző cselekedetek elkövetésére, hanem az elszegényedett tékozlók, akik a változott helyzetbe beletörődni nem tudnak. De bűn a tékozlás különösen akkor, ha mások, így családom jövőjét is kockára teszem. — Különben nem is szükséges ahhoz nagy vagyon, hogy pazarlókká, tékozlókká legyünk. Miért van az, hogy a nyomorgó középosztály polgára rendszerint nem érzi annyira a nyomort, mint a munkás, akinek semmivel sincs kisebb kenyere? Mert a polgárt ránevelték tudatos józansággal

az anyagiak bölcs beosztására. Ha az a munkás is családja körében töltené a szombat estét és az ünnepnap neki is istenimádásra serkentő alkalom és nem esztelen kicsapongások napja volna, sokkal kevesebb lenne a szociális inség. Ezt meg kell mondanunk az igazság nevében, mert az evangélium kalapácsával nemcsak bachanáliákat tartó és gögre épült paloták, hanem gyárak kapuit is megzörgetjük, ha helytelen élet rejtőzik mögöttük. — Egyetlen egy tékozlás jogosult evangéliumi szempontból: a szeretet tékozlása. Mert annyi itt a nyomor, a bűn és a bánat, hogy nem tudnánk mindenült segíteni, ha száz kezünk és ezer szívünk volna is. Aki a jótékonyosság szolgálatában tékozlta el javait, az eladta minden vagyonát, kiosztotta a szegények között és kincse lesz a menyországban.

Van a tékozlásnak egy másik faja is, ez a szellem nagybirtokosainak tékozlása, akik szellemi kincseiket sokszor oly mennyiségben szórják szét, hogy a visszahatás saját szellemi életükben nem maradhat el. Avagy azt hiszik, hogy szellemük egy soha ki nem ürülő kincseskamra? Takarékoskodjunk a szellem kincseivel is. Mert ha lelkünk gyermekeit tömegesen szabadítjuk a szomjazókra, azok úgy vannak velök, mint a váratlanul kincsekhez jutott ember, hogy nem tudják megemészteni. Csak azzal ne takarékoskodjunk, amit Jézustól örököltünk: a hit, szeretet, reménység, türelem, alázatosság kincseivel, mert ezekkel úgy vagyunk, mint a mesebeli aranyakkal, minél többet adunk belőlük, annál inkább megszorodnak, annál gazdagabbá teszik lelkünket. A szónak ebben a magasztos értelmezésében Jézus is tékozló volt, aki az emberiségért, amely meg nem érdemelte, odaadta a legdrágább földi kincsét: az életet! De ez a tékozlás a legdrágább mennyei kincset, a bűnbánó szívek üdvösségének bizonyosságát szerezte meg nekünk.

A tékozlásnak az ellentéte a fősvénység. A tékozló fiúnak az ellenképe az idősebbik testvér, aki haragra gerjed, hogy édesatyja a mindenünne kiüldözöttet szeretettel visszafogadja és örömmünetet tart. Attól fél, hogy mindez az ő öröksége rovására megy, pedig ő mindig engedelmes, szorgalmas és szófogadó volt. — A fősvénység kielégítetlen szomjúság a pénz és pénzürtékek után anélkül, hogy valami meghatározott célja volna. A pénzt csak a pénz miatt, a vagyont a vagyon miatt szomjazza. Shakespeare és Moliere, a nagy lélekismerők a Velencei kalmárban és a Fősvényben mutatják be őket. A fősvényt a példabeszédek könyve a piócához, a nádályhoz hasonlítja, amely jóllakás után is addig szívja a vért, amíg teljesen tehetatlenné nem válik. A fősvénység a legnagyobb bizalmatlanság Istennel szemben. Ráépítés azokra a hiú földi kincsekre, amelyeket a rozsdá megemésztt. Nyomában járnak a sorozatos bűnök, a Mammon imádás, az igazságtalanság, csalás, fufang, mindmégannyi szégyenletes pogány bűn, amelyet Isten parancsai százszorosan tiltanak. A fősvénység ellen hatalmas óvszereink vannak. Kutassátok az Írás intelmeit. Imádkozzatok, hogy az Isten

lelke a szerénységet és megelégedést költöztesse szívetekbe. — V., vagy nagylelkű Alfonz, Arragonia királya a fősvény embe-
reket nem tűrte maga mellett. Valahányszor egy ilyen ember
hírét vette, maga elé hívatta, egy nagy kalap aranyat tétetett a
fejére, két zsák ezüstöt vállaira és a déli nap hevében órák-
hosszat sétáltatta a várudvaron, azután így szólt hozzá: érzed-e
már milyen nagy teher rajtad a fölösleg? — Érzitek-e milyen
nagy teher a fősvénység, hogy megfoszt minden magasabb ér-
zéstől, hogy legszebb álmaitokat is elrabolja. Azt mondják, a
pénz növekedésével nő a fősvénység is, de azt is mondják,
hogy könnyű annak a fősvénység ellen prédikálni, akinek sem-
mije nincs. Oh nem, vannak ma is gazdagok, akik az áldozat-
készségnek nagy és nemes példáját mutatják. Éltem én is egy
gyülekezetben, ahol egy nagyon gazdag és nagyon előkelő em-
ber volt, aki gazdagságában és előkelőségében nem őseire tá-
maszkodott, hanem maga szerezte becsületes munka árán. Ez
az egy ember még életében többet adott kulturális és jótékony
célokra, mint az egész különben gazdag gyülekezet.

Van egy másik fősvénység, fukarkodás szellemünk, ere-
jével. Ha nem szabad eltékozolni ezt az erőt, fukarkodni sem
szabad vele. Oh hány szomjas lélek várja világot formáló, életet
széppé tevő gondolataidat és érzéseidet. És te mered azt a
szikrát, amelyet egyedül az Istennek köszönhetsz, magadban
rejtegetni? Hiszen akkor te is fősvény vagy, te is a fővádlottak
közé kerülsz, akik a reájuk bizott javakkal nem sáfárcodtak
hiven!

Az egyik oldalon áll a tékozló, a másikon a fősvény fiú.
Mindkettő véglet, amelyeknek ki kell egyenlítődniök. És kiegyen-
lítődnek az apában, aki a takarékosság mintaképe. Vagyont
gyűjtött egy élet szorgalmas munkájával. Legyen az apa minta-
képünk. — A perzsáknak van egy közmondásuk: aki nappal
lámpást gyújt, este sötétben marad. Sáfárcodjatok bölcsen a
a nektek adott javakkal. A takarékosság erénye a férfiuinak is,
a ház asszonyának azonban legfőbb ékessége. A fillér, amelyet
az asszony megtakarít, éppen olyan értékes, mint a tallér, ame-
lyet a férfi megkeres. Aki ilyen becsületes munkás takarékos-
ság árán teremt magának egy kis földi paradicsomot, annak
senki, aki józanul gongolkozik, jólétét nem fogja szemére hányni.
Az ilyen uton szerzett magántulajdon szent és annak megse-
misítésére csak azok törekszenek, akik vétkes könnyelműséggel
eltékoztatták javaikat, vagy mások verejtékéből akarnak megélni.

A takarékosság egyike a legszebb keresztyén erényeknek.
Háládatosságot mutatunk általa az Isten iránt, hogy nekünk
nyújtott adományait megbecsüljük. A takarékos ember józan
ember, aki jótéteményeit nem pazarolja az érdemtelenekre, de
ahol igazi a szükség, ott segít. Vajjon cselekedhetett-e másként
a példázatunkbeli apa, mint ahogy tényleg cselekedett, hogy a
bűnbánó gyermeket ismét kegyelmébe fogadta? És Istennek
tetsző dolgot művelt-e a nagyobbik, amikor méltatlankodott és

duzzogott a maga nagy igazságának tudatában? Hányszor esik meg ma is, hogy a könyörgőt azzal utasítják vissza: éltél volna mint mi józanul, nem kellene nyomorognod, magad kerested, segíts magadon. Ha valakire a szorongattatás napjai következnek, szabad-e akkor ilyen igazaknak, hidegeknek, kegyetleneknek lennünk?

A tékozló fiúról szóló példázat másik arca, a megtérő bűnösöket kegyelmébe fogadó Istent mutatja. Ti akik farizeusi igazságotok tudatában azt hiszitek, hogy csak ti vagytok kedvesek az Isten előtt, már akkor elvettették az Ő orcája elől, amikor egy megtérő bűnösnek utját álljátok. Az Isten nemcsak a jóknak és igazaknak atyja, de felhossa napját a gonoszokra és tévelygőkre is. Romlottsága miatt bármily messze kerül a családtól a fiú, atyja változhatatlan szeretettel gondol reá és ujong a szíve, ha javulást mutat. Ugyanúgy az Isten mindnyájunknak édesatyja. Nagy szeretettel átöleli az egész teremtett világot, büntet szeretetből, de szeretetből föl is emel.

„Atyám vétkeztem az Ég ellen és te ellened“ — óh lehetetlen, hogy az Istennek szíve ekkora bűnbánaton, ekkora alázaton meg ne induljon. Lehetetlen, hogy ezt az alázatos szívet ismét keblére ne ölelje. Jöjjetek mindnyájan, akik testi javaitokat vétkeken elszórtátok, akik a föld egynémely kisértései miatt a szellem javait is elpazaroltátok, jöjjetek egyesüljünk ebben a kiáltásban: Jöjjetek mindnyájan, akik a kincskeresés éjféli keresztútján álltatok és akik a nagy hajzában a vagyon, a hatalom, a dicsőség után lelki koldusokká lettetek és éppen az atya szeretetét játszottátok el, jöjjetek, az Úr bocsánatot hirdet.

Testvéreim! Tékozló fiuk vagyunk többé-kevésbé mindnyájan, az isteni igazságosság kárhozatra ítelt, de az isteni szeretet és kegyelem, amely a Krisztusban nyilatkozott meg, ismét fölemel elesettségekükből. És halljuk mi is a boldogító ígét: Az én fiam meghalt, de feltámadott, elveszett, de megtaláltatott!

Szántó Róbert
budapesti lelkész.

Zákeus.

Ötvened vasárnap.

Luk. 19, 1—10.

A vámszedők élete a kisértések utja volt. Állandó szembenézés a pénz csillogásával, csábító, csengő felkinálkozásával, megbabonázó ígéreteivel. Zákeus, mint fővámszedő is ebben a világban élt. S az arany sugárzása őt is megigézte, pengő zenéje őt is elbűvölte s rabjává alacsonyította. Mosolyogva szívta ki az emberek véréét. Amikor vámszedő mivoltában szegény ember egyetlen báránkját követelte vámba, a tehetetlenség és kétségbeesés könyje nem hatotta meg; a gazdagok kincstárának

mértéken felüli, elevenig ható dézsmálása közben nem félemlítette a lihegő boszu és nem fogta az átok. Most pedig fővám-szedő méltóságában, e kellemetlenségektől is megkímélhette magát. Pribékjei mesterüket megszegyenítő szakértelemmel végezték el helyette a lelkelen kiuzsorázást. Honfitársai részéről való lebecsméreltetését pedig ellensúlyozta az előkelő római főúr leereszkedő vállveregetése, ki a vámszedés sokak által irigyelt, mások által megvetett mesterségét albérletbe adta neki. És elvégre mindenekfelett való volt... a haszon.

Zákeus a pokol peremén táncolt. Hiszen „se bálványimádók... se telhetetlenek... se ragadozók nem örökölhetik Isten országát.“ (I. Kor. 6, 9—10.) És bizonyosan érdekel bennünket, miként jutott el a veszni induló ember az üdvösség tornácába? Hogy történhetett, hogy az ő házában ő reá és házanépére vonatkoztatva hangzott el az Úr Jézus ajakáról az a legboldogítóbb kijelentés: „ma lett üdvössége e háznak“?

Érdekel bennünket, nemcsak mint Zákeus lelki folyamata, hanem mint a ma Zákeusainak s elsöben a magunk lelki problémája.

Mert nézzünk körül. A mai nemzedék élete valóban a kísértések utja. A sátánnak annyira kedvező, sűrűn változó hullámhegyen és völgyön vezet keresztül. És most, amikor szakadékos hullámvölgybe kerültünk, vallja-e mindenki Pállal: „megtanultam, hogy azokban a melyekben vagyok, megelégedett legyek. Tudok megaláztatni is, tudok bővölködni is; mindenben és mindenekben ismerős vagyok a jóllakással is, az éhezéssel is, a bővölködéssel is, a szükölködéssel is. Mindenre van erőm a Krisztusban a ki engem megerősít“. (Filippi 4, 11—13.) A mindenáron bővölködni akarás hány veszni induló Zákeust termel ki? Aki veszi a sápot, szedi a vámot, süllyeszti a dugsegélyt, élvezi a protekciót, zsarolja a lesorvadt munkaerőt, szívja az uzsorakamatot a pénzből, az izomból, a vérből. Egyesek, vagy országok népének véréből... A menyétek, a vércsék, a keselyük, a hiénák virágkora ez...

De vegyük jól szemügyre elsöben magunkat is. Nem merültünk el annyira a bűnben, mint sok Zákeus? Lehet. Ám a bűnös vámszedésnek oly sok árnyalata van. S az igazság és a tisztesség egyensúlyozó kötelén a legkisebb elhajlás is végzetes lehet. Különben is tudnunk kell, hogy Jézus erkölcstanában a bűn legkisebb kivirágzása már az egész bűnt jelenti.

1. A veszni induló Zákeus első karcsapása az öt már-már halálosan körülölelő hullámok közül, amely a menekülés áldott partja felé segítette, az volt: „igyekezék Jézust látni, ki az“.

Nem tudhatjuk, mi ment végbe előzőleg Zákeus lelkében. Mint a miképen nem látható a forrás élete, mozdulása, csak a mikor kibuggyan és amikor elcsordul, Zákeus lelkében is történhetek előzőleg mozdulások, áldásos felháborodások. Lelkisége nek szárba szökkenése joggal enged erre következtetni. De ébredő hitének látható előtörése, elcsordulása az az igyekezet

volt, amellyel látni akarta Jézust. Amely vágy oly erővé növekedett benne, hogy amikor akadályok tornyosultak eléje, túltéve magát fővámszedői méltóságán „előre futván, felhága egy eperfüge fára; mert arra vala elmenendő“. Ő az egyszer lenézett, más által irigyelt, de mindenképen becsületét vesztett — kiteszi magát a nevetség és gúny céltáblájának, csakhogy láthassa Jézust.

Ez az igyekezet, ez a magát újabb megaláztatásnak is kiszolgáltató igyekezet az első határozott lépés a magasságok felé. Itt kezd láthatólag ívelni Zákeus élete a győzelem felé.

Oh az emberben mennyi az igyekezet valaminek, vagy valakinek a meglátására. Az egyik semmiért sem mulasztana el egy premiért, a másik talán egy izgalmas lóverseny vagy boxviadalban való gyönyörködésért havi fizetése utolsó maradványait is odaáldozza, a negyedik így kiált: „Nápolyt látni és meghalni.“ És ki győzné felsorolni, hogy az ember a maga izlése, látóköre, együgyűsége, tudása, vágya, földhözragadtsága vagy lelki emelkedettségéhez képest a nagy természetben, a szellemi és erkölcsi élet világában papíron és vásznon, képzeletben és valóságban mi mindent és ki mindent szeretne látni.

Egy bizonyos, hogy aki eljutott az igazi értékelésig s felemelkedett addig, hogy a mindenekfelett való boldogság: Istennel összhangban élni, az legodaadóbb buzgóságával és vágyakozásával igyekszik elsőben is Jézust látni. A pásztorok szent érdeklődésével, a bölcsék áldozatos vágyakozásával, Simeon egy életen át kitartó várakozásával s annak boldogító beteljesedésével.

S Zákeus látnivágyása sem valami felszínes, csupán Jézus külső megjelenése iránt érdeklődő. Zákeus látni akarja: „ki az“? Tehát a látás itt megismeréssé óhajt mélyülni. Az Úr Jézus megismerésének vágya pedig az üdvözülés útjának egy előrehaladott állomása. Hiszen Jézus maga mondja főpapi imájában „ez pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged egyedül igaz Istent és akit elküldöttél, a Jézus Krisztust“. (János 17, 3.)

Megismerésből lesz a szeretet, fejlődik a bizalom, a reábizás, az átadás, a követés, a magát teljes kiszolgáltatás. Ez pedig az örök élet, ha e viszony az ember és Jézus között fejlődik.

2. Zákeus életében ott következik el a döntő fordulat, amikor nem elégszik meg Jézus meglátásával, hanem beléfogózik, feléje vetett mentőkötelét örömmel ragadja meg.

Olyan csodálatos és mégis oly természetes Zákeus és Jézus szembetalálkozása. Természetes, hiszen itt nem történt más, mint egy isteni ígéret és egy isteni program teljesülése. „...akik engem szorgalmasan keresnek, megtalálnak“ (Péld. 8, 17) Szól az ígéret. „Azért jött az embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.“ Szól a program. S nyomban kezdetét veszi a misszionálás, a lélekmentés: „Zákeus, hamar szállj alá; mert ma nékem a te házadnál kell maradnom“. Jézus biz-

tos szemmel látja, hogy e pillanatban másodrendűvé válik a tömeggel való foglalkozás, annak csalódásán, gúnyján, zúgolódásán, hogy bűnös emberhez megy be szállásra, túlteszi magát. Most itt az alkalom: embert fogni Isten országa számára, mert ime itt egy ébredő emberi lélek.

S ha ennek a történetnek előjátéka: a bűnös Zákeus, bevezetése: a kereső Zákeus, akkor kifejlése: az új életre formálódó Zákeus. És e győzelmes lelki folyamat ott megy végbe Zákeus házában.

Miként? Nincs leírva. De tudni véljük. Zákeus lelkét nem hintette még be egészen a mammonimádás fagyos hőszemfedője... Sőt a kegyelem tavaszi fuvalata többször megolvasztotta azt, amikor meg kellett éreznie az ítéletet: „A szűkölködőt és szegényt nyomorgatta, ragadományokat ragadozott, zálogot vissza nem adott és a bálványokra emelte szemeit, utálatosságot cselekedett; uszorára adott és kamatot vett: és az ilyen éljen? nem él! mindezeket az utálatosságokat cselekedte, halállal haljon meg, az ő vére legyen ő rajta!” (Ezék. 18, 12—13.) És lelkének bizonyosan többszöri áldásos megkeseredése után most ime szemtől-szembe vele Jézus.

Oh a Jézus tekintete! Az a mélységekbe látó, mennyei tisztaságu szent tekintet... Mely leleplez és megsemmisít, de közben felébreszt, felráz és égre emel. Péter, az egykor marcona halász a törvényház udvarán összetörik alatta, hogy azután rálépjen a mindent odaadó s ezért mindent elnyerő szolgálat utjára. És Jézus leleplezte Zákeust is, mint Pétert, vagy a samáriai asszonyt, vagy mint a gazdag ifjút, vagy Simeont, a gögös farizeust. Leleplezte Zákeust, de nem azért, hogy a megvetés iszapjába fullassza, mint az emberek szokták, hanem hogy azt az éledő lelket megfényesítse, isteni erővel áthassa, önbizalmának összeenyvezett szárnyait kibontsa, megmutassa neki meggyőző hatalommal a magasságokat és szabadon bocsássa a kegyelem bércei felé. Jézus beállította Zákeust az örökkévalóság síkjába!

Nemde megkapó, hogy az ember üdvtörténete, lelki kialakulása szempontjából nem az a döntő körülmény, hogy mily mélyre süllyedt a bűnben, hanem az, mennyire él a lelkében a vágy, megismerni Jézust s Őt vendégül fogadni. Mert egészen bizonyos, hogy míg Jézus nélkül meghomályosodik, eltorzul minden lelki arc, Jézus társaságában kiábrázolódik rajtunk az istenfiúság képe, mert megtanít látni, értékelni, kiszélesíteni előttünk a látóhatár vonalait. Jézus megtanít az élet művészetére, a szeretetre és szolgálatra s mindenek felett: Jézus jött, „hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.“

Boldog, aki örömmel fogadja vendégül, miként Zákeus, aki most már

3. mint bizonyágtévő áll előttünk.

Másnap azután nagy volt a szenzáció Jerikóban. A fővám-szedő a világ szemében megtévelyodott osztogatóvá változott.

Osztotta a vámot, osztotta a tőkét s az volt a fő gondja, hogy ha valakitől zsarolással valamit elvett, négyszeresen kárpótolja.

Aki ismeri a bálványimádó kincsszomját, a gazdag ifjú megszomorodását, a bibliai gazdag tizparancsolatát: „én lelkem, sok javaid vannak sok esztendőre eltéve; tedd magadat kényelembe, egyél, igyál, gyönyörködjél!“ (Luk. 12, 19.), aki ismeri e világ Akhábjaait és Jezabeljeit, aki tudja, hogy a pénzimádat lenyűgöző bilincsei közül mily nehéz a szabadulás, az képes csak értékelni azt a csodálatos erőt, mely Jézusból Zákeus lelkébe áramlott s benne lélekátformáló hatalommá lett. Zákeus többet tett annál, hogy vagyona felét és a zsarolt javakat szétosztotta. Zákeus elismerte a világ színe előtt bűnösségét. Kiszolgáltatta magát a tömeg újabb megvetésének s mint „beszámithatatlan“ kegyvesztett lett feletteseinél, eljátszotta hitelét, címét, világ szerinti előkelő karrierjét... Így aratta Zákeus a legnagyobb győzelmet, legyőzte önmagát. Nem akart más lenni, mint Isten gyermeke, aki együtt érez a szegénnyel, aki a földi kincset be tudja váltani mennyei kincsek valutájára, aki jóvá akarja tenni eddigi bűnös életét, akit nem ejt törbe a világ, java nem szédít meg. Csak egyet keres háza népével együtt: Jézus által az Istennel való békességet.

Mind erre teljes bizonyossággal következtethetünk Jézus ezen szavaiból: „Ma lett üdvössége ennek a háznak“.

* * *

„Által méne Jerikón.“ Átvonul ma is országok, csillogó városok és kicsiny tanyák jerikóutjain. Mindenütt mennyi az egymás boldogságát, egészségét, jó hirnevét, életerejét, vérét szívó Zákeus. Van, aki látni sem kívánja Őt. Van, aki könnyedén elnéz fölötte. Van, akit az első nehézség eltérít Tőle. De van, akit gyötör a vágy meglátni, megismerni, hogy ki az? És aki nagy lelki örömmel hallja Jézus zörgetését és megnyitja Élőtte az ajtót.

Volt-e már nálad, szólt-e már hozzád: Ma lett üdvössége ennek a háznak.

Bakay Péter

apostagi főesperes-lelkész,

Nem vagyok egyedül.

Böjt I. vasárnapjára.

János 8, 16. 29.

Böjt első vasárnapja Krisztus szenvedésére irányítja újból figyelmünket. A szenvedés mindig viszonylagos valami. Ugyanaz a szenvedés kisebb, vagy nagyobb lehet a szenvedő ember érzékenysége és a szenvedés körülményei szerint. Azok között a körülmények között, melyek a szenvedések súlyát nagyon megnövelik, egyik leghatalmasabb körülmény az egyedüllét.

Ezért hosszabb a betegnek az éjszakája, mint a nappala. Ezért keservesebb az árva kenyere, mint az ugyanolyan szegényesen terített asztal mellett ülő, de szülőkkel együtt ülő gyermeké.

Volt-e valaki, aki árvább, egyedülvalóbb volt, mint Jézus?

12 éves korában ott ül bámuló gyermek-szemmel a jeruzsálemi templomban. Elfelejtkeznek mindéről. Nem jut eszébe, hogy a zarándokcsapat hazafelé indul már. Egész lényét betölti az Isten dolgaival való foglalatoskodás. S míg életének első hatalmas Istenélményét éli földreszegzett lábakkal, nincsen senki, aki ezt megértse. A papok csak csudálkozni tudnak felette, a szülők csak bánkódni tudnak érette, nincsen senki, aki megértse őt. (Lukács 2, 47—50.)

Mikor leteszi kezéből az ácsok szekercéjét s elindul Istenrendelte útján hirdetni az evangéliumot s megváltani a világot, csudák veszik már körül, betegek keresnek nála gyógyulást, kíváncsi emberek sokasága tolong körülötte, már ellenségei is vannak, kik felfigyelnek működésére, egyszercsak a sokaság között megjelennek az övéi, a legszűkebb családjá, azok, akik ismerték születésének csodás körülményeit, isteni küldetésének ezen bizonyosságait s akik megakarják fogni őt s erőszakkal hazavinni, mert azt gondolják, hogy megháborodott és magánkívül van (Márk 3, 21. 31—35.). Milyen árva Jézus, mennyire egyedül van még az övéi között is!

De nemcsak testi hozzátartozói között van egyedül, hanem azok között is akiket maga választott lelki testvéreinek, a tanítványai között. Mennyire félreértik! Van, aki nem lát benne mást, mint Izrael politikai szabadítóját. Van, aki egy új prófétát tisztel benne és még az is, kinek Isten kijelenti, hogy Jézus az Isten egyszülött fia, a világ Megváltója, még az is ugyanabban az órában visszaakarja tartani őt a váltság golgothai útjától (Máté 16, 13—23.). Nem gondoljuk-e, hogy az a körülmény, hogy Jézus több mint két esztendeig kénytelen hallgatni arról, amivel telve van egész lelke, hogy az ember fiának Jeruzsálembe kell menni szenvedni és megöletni, mily nagy árvaságra mutat? Nincsen senki, aki megértse őt, egyedül kell hordoznia keresztjének gondolatát.

Ne gondoljuk azt, hogy Jézus nem szenvedett ez alatt az egyedülvalóság alatt! Bizonyos, hogy vannak emberek, akik nem nagyon sóvárognak a közösség után s inkább annak a hivei, hogy jó az embernek egyedül lenni, mint annak, hogy nem jó az embernek egyedül lenni. Jézus egyénisége azonban sóvárog a közösség után. Luk. 9, 58. panaszában is nem lakás, hanem lelki otthon után sóvárog a lelke. De különösen érezzük ezt a getsemánéi jelenetnél. Szinte könyörög a tanítványoknak, hogy maradjanak mellette és vigyázzanak vele s mikor alva találá őket, Ő, aki úgy vigyázott mindig tanítványai álmára s olyan gyengéd figyelemmel vette körül mindig őket, felkelti őket s szemrehányólag mondja Péternek: „Így nem birtok vigyázni velem egy óráig sem!”

Milyen csudálatos, hogy Jézusnak még sem az az uralkodó érzése: milyen egyedül vagyok! Itt is gyilkos szándéku emberek között van, akik kövekkel akarják őt agyonhajigálni (János 8, 59.), nincsen senki, aki pártját fogja, mikor gyalázók gyalázásai hullnak reá és mégis azt mondja: nem vagyok egyedül. Nem engedi elkedvetleníteni magát az egyedüllét által.

Hogy tudta ezt megcsinálni? Csak úgy, hogy tekintetét nem az egyedüllét fájdalmaira, hanem az egyedüllét áldásaira irányította.

Az egyedüllétben váltságmunkát látott. Mert a bűn következménye az egyedüllét. A bábeli toronyépítés bűne szórta szét az embereket (I. Mózes 11, 1—9). Van ugyan a bűnnek is összetartó ereje, hiszen van zsványbecsület is, de nem akkor érzem magamat a leginkább árvának, amikor fizikai egyedüllétben vagyok, hanem akkor, amikor a lelkem árva. A bűn pajtáságában pedig mindig árva marad a lelkem. Jézus, aki minden bűnünk következményét magára vette, elhordozta zúgolódás nélkül bűnünknek ezt a következményét is. Szívét felmelegítette, egyedülvalóságának sivárságát gazdaggá tette az a gondolat, hogy egyedülléte és árvasága által emberek fognak hazatalálni az Atya hajlékába. Ha Jézus a bűn következményét látta az egyedülvalóságban és ez csendességet tudott adni szívének, mennyivel inkább kell, hogy a mi szívünknek adjon csendességet ez a gondolat akkor, amikor nagyon fáj az árvaságunk. Jézus a más bűneiért lett árva, tehát ártatlanul szenved, mi pedig a mi bűneinkért. Nem gondoljuk-e, hogy ajkunkra vehetjük a lator szavát, aki így szólt a kereszten: „Mi méltán vagyunk ugyanazon ítélet alatt, mert a mi cselekedetünknek méltó büntetését vesszük: ez pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett“ (Lukács 23, 41).

Jézus azonban nemcsak a bűn következményének tekintette az egyedülvalóságot, hanem áldásnak is. Mert a bűn következményei is kénytelenek Istennek szolgálni.

Jézus meglátta, hogy az emberi közösség hiánya az Atyával való közösség ápolására serkent. Ez az egyik magyarázata az Ő buzgó imádkozó életének. Mert senkije se volt, kivel megbeszélhette volna lelke dolgait, kinek kitárhatta volna szívét, elpanaszkozhatta volna nehézségeit, kitől tanácsot kérhetett volna sorsdöntő lépések előtt, ezért fordul minden dolgában Istenhez. Mert emberekkel nem beszélhetett meg semmit, azért beszélt meg mindent Istennel. Ezért tud éjszakákat imádkozásban eltölteni, ezért lopózkodik szürkülő hajnalon az alvó tanítványok közül az erdők mélyére.

Milyen gazdag lenne egyszerre a mi egyedülvalóságunk, ha megtudnánk tölteni az Isten jelenlétével s imádkozás lelkével!

Jézus világosan látta azt is, hogy az emberi közösség hiánya az emberek iránti felelősséget ébreszt fel az emberben, a küldetés érzetét, a missziói érzést. Mert nem volt senkije, azért választotta ki a tanítványokat, hogy legyen valakije. Mert ismerte

az egyedülvalóság fájdalmát, azért akarta testvéri összeülekezésre bírni az emberiséget. Ez az egyik magyarázata az ő nagy lélekmentő szenvedélyének. Meg akar menteni minden lelket, nemcsak azért, mert önmagában is érték minden ember-lélek, tehát önzetlenül a lélek érdekében, hanem azért is, mert közösséget akar a maga számára teremteni, elakarja űzni egyedülvalóságának kínjait. Ez a magyarázata annak, hogy amikor önmagának és övéinek egymáshoz való viszonyát akarja szemléltetni, a vőlegény és menyasszony képét használja. A maga számára akar közösséget teremteni.

Mennyire megtelne egyszerre tartalommal egyedülvalóságunk minden sivársága, ha meglátnánk benne Isten küldő-parancsát, aki azért helyezett minket sötétségbe, mert világosságot akar általunk ott gyújtani, azért helyezett meg nem értő környezetbe, hogy ott megértést teremtsünk az Ő ügye iránt.

Mi lehet az oka annak, hogy minket inkább elsorvaszt, mint nevel az árvaság? Nincsen annak más oka, mint az, hogy nincsen elég engedelmisségünk Istennel szemben. Jézust nevelte az árvaság, mert Ő mindenkor azokat cselekedte, amelyek Istennek kedvesek. Engedelmisség nélkül nincsen közösség Istennel. Engedelmisség nélkül nincsen hódító élet.

Özvegyek, árvák, meg nem értett emberek, szomorú magokramaradottak könnyeborult szemeteket emeljétek fel Jézusra, aki úgy áll ott árván az emberek között, mint zúgó viharban a tengerből kiemelkedő sziklaszál. Körülötte szennyes hullámok paskolnak, ökolbe szorult kezek fenyegetőznek, kövek röpködnek és nincsen senki, aki melléje álljon s mégis boldog mosollyal az arcán beszél: én nem vagyok egyedül. Ámen.

Tyn.

Tyndary Zeltan (?)

Alkalmi beszédek.

Ezüstlakodalmi beszéd.

Ehm. felügyelő és neje házasságkötésének 25-ik évfordulójakor.

Egy nemes patinájú ősi kúriából útnak indult 25 évvel ezelőtt két földi vándor. Szólt az ifjú a leánynak: „Jer velem, olyan sivár sors egyedül járni az életben: Jer, szeretlek, keressük együtt a boldogságot!” — És felelt a leány az ifjúnak: „veled megyek, bizom benned, hű segítőtársad leszek a boldogság keresésében!”... Aztán elindultak... Könnyes arccal nézett a távozó szép leány után az elhagyott szülői otthonon, mert szégyennek érezte magát nélküle; de boldogan tárta ki előtte kapuit az új otthon, mert nagyon gazdag lesz ifjú úrnője által. Szinte egy egészen új világ vonult be vele ide, ebbe az áldott

hajlékba! Mert, úgy-e, nem kell külön megmondanom, hogy az a két ifjú vándor, aki — kéz a kézben — ezelőtt egy negyedszázaddal útnak indult, ti voltatok, ezüstmenyegzőt ünneplő testvéreim; — s az a boldog othon, amelyet egy tiszta leánylélek beköltözése olyan nagyon gazdaggá tett, ez a kedves hajlék, ahol ma ünnepi gondolatok, édes-bús emlékezések és áhítatos fohászok között összegyülekeztünk — rokonok, barátok, tisztelők közléről s távolról.

Megmaradt-e minden úgy, ahogy akkor volt?... Beteljesedtek-e azok az álmok, ábrándok, tervek és remények, amelyeket akkor rajzolt maga elé a képzelet szivárványos színeivel a boldog szerelemben összeforrt két vándor?...

Egy legördülő, csendes könny, egy fájdalmas, néma sóhaj, de egyben egy hátateljes feltekintés felel erre a kérdésre! — De a sikernek és kudarcnak, reménynek és csalódásnak, örömeinek és bánatnak váltakozása az emberi életnek örök törvénye, mely alól nincsen kivétel, mely maga alá igázza még azokat is, akik olyan forrón szeretik egymást s olyan híven töltik be hivatásukat, mint ti tettétek, testvéreim, egy negyedszázadon át! — Oh, itt-ott felfelé vitt az út titeket is a boldogság verőfényben aranyló ormaira, úgy, ahogy megálmodtátok valamikor! Megnépesedett a ház drága, kicsiny jövevényekkel, termeit felvidította a boldog gyermekkacagás; majd büszkévé tette szülői szíveteket két testben-lélekben szép fiatalok felserdülése; a közéletben elért sikerek, a községben, megyében, társadalomban kivívott tisztelet és bizalom; az egyházban, esperességben és kerületben hű munkával elért legmagasabb kitüntetések, amelyeknek biznnyal senki sem tud tisztábban örülni, mint a hű hitvestárs... Mindezek beváltották a régi álmok, a régi szent törekvések jó részét! Ámde nem egyszer a szakadékos mélységeken át vezetett az a 25 esztendő út; összetörve, eltemetve az első idők boldog ábrándjait, édes reményeit, rövid időre nyert drága kincseit. A sok kedves lélek a rokonságból, akik ott voltak 25 évvel ezelőtt az útrairaduláznál; — Ágneska, Elemerke, akik rövid időre kicsiny útítársakul szegődtek hozzátok... Óh hová lettek, hová?!... És hová a többi kincs, amelynek keresésére indultatok el 25 évvel ezelőtt?... Hány emberben kellett meginognia a hiteteknek! Legjobb szándékokotok mellett mennyi meg nem értést; legodaadóbb bizalmatok mellett mennyi csalódást; a legnemesebb törekvés mellett mennyi balsikert és a legbuzgóbb munkakészség mellett mennyi nehéz gondot kellett megérnetek a 25 év alatt!?...

S mégis, ha most egy negyed évszázad múltán mindezekre visszagondoltok, hálaadás kél szíveitekben s a zsoltáráróval mondjátok: „Áldjad én lelkem az Urat! Áldjad a jóért, amit gazdagon reánk árasztott! Áldjad a romért — a sebért, könnyért és próbáért is, amelynek tűzében lelkünk aranyát, a hitet, türelmet és alázatot az emberi hiúság, nagyravágyás és elbizakodottság salakjától megtisztította!

S ha most házasságkötések 25-ik évfordulóján, ennél a szent határkőnél, a multbatekintésnél az a hálaadó zsoltár száll fel szíveitekből a jó Isten iránt, aki „mindedig megsegített“; a jövőregondolásnál viszont a két emmausi vándor könyörgő szavának kell soha el nem némuló zengéssel megtöltenie a ti szíveiteket: „Uram, maradj velünk, mert immár beestvéledett és a nap lehanyallott“!

Ez a határkő nem jelenti ugyan még az estvét, a nap lehanyatlását a ti életetekben, csak azt, hogy a nap átlépte már delelőjét, az árnyékok hosszabbodnak és közeledik az esteledés. Sok időtök van még, ha az Úr is úgy akarja, mint mi óhajtjuk. Sokat kell még elvégeznetek a családban és a közéletben. Két ifjú imádkozik gyermeki buzgósággal hosszú életetekért, hogy révbe juttathassátok őket s aztán sokáig örülhesetek bennök. És sok ezren tekintenek még nagy várakozással — egyházi és világi munkatéren — erre a ma ünneplő otthonra, hogy a har-cok közepette itt meg-megpihenő vezér hitvese szeretetétől ki-sérve új, nagy diadalokra vezesse azokat, akik rábízták magukat.

Mindez azonban most és ezután még százszorta inkább, mint eddig, az Urnak kegyelmétől függ. Azért — újra mondom —, ha e határkő multba néző oldalára azt a jeligét véstétek: „Mindedig megsegített bennünket az Úr“, — jövőbe néző oldalára véssétek jeligéül ezt a könyörgést: „Uram maradj velünk továbbra is!“ — S ebben a könyörgésben ölelkezzék össze a mi lelkünk is az ünneplők lelkével! Imádkozzunk: ...

Kello Gusztáv
szarvasi lelkész.

Temetési (vázlat).

(82 éves nő.)

Jelenések 14, 13.

Betegágyához öt nappal ezelőtt Isten igéjének azzal a fel-hívásával, üzenetével, biztatásával jöttem: Kelj fel, egyél, mert erőd felett való útid van (I. Kir. 19, 7.) (Urvacsora!).

Koporsójához ma, minekutána annak az ereje felett való útnak végére jutott, azzal az „égi szózattal“, üzenettel és a belőle merített megnyugvással és bizonyossággal lépek: Boldo-gok a halottak, akik az Úrban hálnak meg.

Az elsősorban néki szólt, a halálra készülő, roskatag, beteg öregnek. Ez elsősorban néktek szól, a gyászolóknak.

Igen, „égi szózat“ ez! Nem a földből, a sírból, a rög-ből, a mélyből szól hozzátok — ahol a sötétség, az enyészet, a ve-reség honol; hanem az égből, a magasságból, ahol a világosság, az élet és a diadal honol. A világosság, az élet, a diadal ere-jével, felséges, megnyugtató, vigasztaló, kibékítő üzenetet mond bánatos szíveteknek: boldog a ti drága halottatok! mert meg-

nyugodott immár élete töméntelen fáradságától s cselekedetei követik őt! — Hogyne volna vigasztaló üzenet az néktek! Hisz ti voltatok tanui és részesei annak a kimondhatatlanul sok és sokféle „fáradságnak“, hányattatásnak, küzdelemnek, próbának, amelyen ő hosszú élete során átment. Ti tudjátok hány helyen, hány városban, hány országban, sőt hány világrészben rakott fészket övéinek, hogy aztán megint kénytelen legyen tovább menni.

Ti tudjátok, hogy minde „fáradságtól“ való megnyugvás neki csak *boldogság* lehet.

Hogyne volna ez vigasztaló üzenet néktek! Hisz ti voltatok élvezői annak a fáradhatatlan, szívós, bölcs és hűséges anyai szeretetnek, amely egy nagy család odaadó nevelésében, gondozásában önfeledten örölte fel önmagát!

Ti tudjátok, hogy az, hogy „e cselekedetei követik őt“: „*boldogság*“ neki!

S ennek a kettős boldogságnak előfeltétele felől is egészen bizonyos és nyugodt lehet a ti szívetek: ő bizonyval egy azok közül „*akik az Úrban halnak meg*“.

Hisz még az utolsó időkben is meg-megsimogatta, fel-fel-villanyozta lelketeket az Úrban gyökerező s lelkéből kiáradó *hite*, amellyel — nemcsak az utolsó napokban — az életet az Úr kezéből vette, élte, ha kellett, tűrte és szenvedte. S ahogy utolsó sóhajtása, az a háromszoros „Uram, könyörülj rajtam“, elhagyta ajkát, nemcsak könny szökött a szemetekbe, hanem csudálat, melegség, megnyugvás járta át szíveteket: „boldog vagy, drága halottunk, az Úrban haltál meg; áldassék az Úr!

* * *

Míg koporsója előtt és mögött utolsó útjára kikisérjük, míg övéinek tetemei közé az övét is elhelyezzük: visszhangozzék lelkünk mélyén biztatón, vigasztalón, megnyugtatón az „égi szózat“: „Boldogok a halottak, akik az Úrban halnak meg!“

Németh Gyula
szekszárdi lelkész.

Illusztrációk.

Máté 16, 24: Valaki egy visszavonultan élő fiatal remetétől kérdezte, hogy nem unatkozik-e magányában. „Óh nekem annyi a dolgom, — felelt az, — hogy nem érek rá unatkozni s estére kelve egészen fáradt vagyok a sok munkától. Ugyanis minden nap két sólymot kell szelidítenem, két karvalyt idomítanom, két gyorsíramú szarvast visszatartanom, egy szörnyeteget legyőznöm, egy oroszánt megfékezni és egy beteget ápolnom.“ A kérdező nem értette a szavakat, mire a remete így folytatta:

„A két sólyom az én két szemem, melyek mindig a tilost akarnak nézni. A két karvaly a két kezem, melyeket munkára, jótetre kell fognom. A két szarvas a két lábam, melyekre vigyáznom kell, hogy rossz útra, bűnbe ne vigyenek. A szörnyeteg a nyelvem, mely „fékezhetetlen gonosz halálos méreggel tele“ (Jak. 3, 8.). Az oroszlán a szívem, melynek önszeretetét és hiúságát nehéz leküzdenem. S a beteg az én egész testem, melyet az érzékiségtől folyton óvnom, oltalmaznom kell.“ — Bizony az önmegtagadás nehéz munka s állandó éberséget, felkészültséget kíván.

*

Máté 16, 26: Ravasz Jászó püspök beszéli: „A nyáron egy kis székely faluban voltam, amelynek kellős közepén a a templommal szemben állott a falu leggazdagabb emberének szép, tágas kőháza. A háború alatt építette, mondja egy öreg, bölcs székely atyámfia. És mibe került neki? kérdeztem. A lelkébe, volt az egyszerű, komoly válasz, ami úgy a szívembe markolt, mint mikor egy koporsófödélre kemény kődarabokat hallok zuhanni.“ — Minden, mások megkárosításával járó anyagi előny, vagy amiért az imádságot, bibliát, templomot mulasztod és hanyagolod el, ilyen lelked árán szerzett vagyon.

*

Luk. 15, 13: Megható módon rajzolta meg egy művész a tékozló fiúnak az apai házból való távozását (Spurgeon: Mit Gott in der Welt c. munkájának a képe.) A fiú egy barátjával lóháton vág neki a világnak. A tékozlásra, rosszra mindig akad társ, cimborá. Az udvar kijáratánál, amelyen át utjukat vették, a kőkerítésen egy páva látható. Mintha csak jelképezni akarná, hogy a hiúság, öntetszelgés viszi, csalja s ragadja ki őket az otthonból. A barátok kalaplengetve beszélgetnek egymás közt. De vissza nem néznek. Óh ha visszanéznének, látnák az édesanyját, amint egy lócára roskadva kötényébe temeti a könnyező arcát és az édesapát, amint a tornác oszlopához támaszkodva tenyerébe hajtott fejjel fájdalmas pillantást vet utánuk. Ha látná azt a mélységes fájdalmat az a vidáman tova lovagló ifjú, talán elkomorulna az arca s talán megfordítaná a paripáját. A képen ott van a nagyobbik, szívtelen testvér is, aki még a távozók után induló kutyát is ridegen parancsolja vissza... Amikor könnyelmű pajtások társaságában a hiúság, romlás ösvényére lépsz, amikor a vallásnak képzelt békői alól függetlenítéd magadat s kerülsz templomot, bibliát, léleknevelő alkalmakat, hogy — mint azt a tékozló fiút az apai jelenlét — ne feszélyezzen léha kedvteléseidben: gondolsz-e arra, hogy egy könnyes atyai szempár onnan felülről fájdalmasan néz utánad is; hogy egy áldott atyai szív bánkódik, kesereg miattad!?

*

Luk. 15, 17: Vasárnap volt. Az emberek éppen az istentiszteletre mentek. A templommal szemben egy kocsmá állott,

melynek ajtajából egy matróz leste fölényes fitymálással a templomba sietőket. Az egyik előtte elhaladót is gúnyoros mosollyal méri végig, mintha csak mondaná: Szegény bolond, te se tudod agyanütni mással az idődet, mint a templomba-menéssel? Az meglátja arcán a gúny felvillanását, de nem lobban rajt haragra. Csak megáll s annyit mond neki: „Ha a te édesanyád itt volna és látna most, bizonyára nagyon elszomorodnék.“ Aztán ment tovább az útjára be a templomba. A matrózt szíven tüli a szó. Egy darabig mereven néz maga elé; elgondolkozik. Majd megindul s az utcán át lassú léptekkel, lehorgasztott fejjel a templom felé veszi az útját... A tékozló fiú magábaszállása is akkor s azzal kezdődik, hogy az apai házra s benne megbántott jó édesatyjára gondol s befejeződik azzal, amikor rebegő ajakkal tördeli a szókat: „Atyám, vétkeztem ellened.“ Nem mentegeti magát, nem keres másban bűnbakot, mint Áriám és Éva az Édenben, hanem önmagát okolja és vádolja: Mea culpa, mea culpa! Míg eddig el nem jutsz: nincs benned töredelem s nem igazi a megtérésed.

*

Luk. 19, 4: Hoffmann misszionáriushoz Uj-Guinéában azzal a kérdéssel fordult egy bennszülött pápua: „Honnan tudod, hogy Jézus élt? Láttad talán?“ „Nem“. „Vagy az atyád?“ „Az sem. De olyan bizonyosan tudom, mintahogy a nap az égen van. Mert érzem azt az erőt, mely belőle az egész világra s reám is kiárad“. Később midőn a pápua maga is hívővé lett, így szólt a hittérítőhöz: „A szívemmel most már én is megláttam az Urat“... Testi szemeinkkel nem láthatjuk Jézust, mint látta Zákheus, bármily magasra hágjunk; de hitünkkel felemelkedhetünk hozzá s szívünk szemeivel megtalálhatjuk és megláthatjuk a bibliában, melynek négy evangéliuma az Ő fotográfiájának a drága keretét képezi. — Amint az olasz nép vágyainak netovábbja Nápoly látására irányul, úgy a keresztyén ember vágyakozása és boldogsága Jézus látásában nyer teljességet. Ján. 12, 20; 20, 25.

*

Luk. 19, 5: Phidiasról, a görög szobrászat legnagyobb mesteréről beszélnek, hogy amikor Diana szobrát faragta, mely az Akropolison volt felállítva, a fej hátsó részét is a legaprólékosabban és gondosabban dolgozta ki; s amennyire az a márványban lehetséges volt, szinte külön vésett ki rajta minden egyes hajszálat. Valaki ezt látva így szólt hozzá: „Ez a szobor száz láb magasan fog állani, háttal egy márványfalnak. Ugyan ki fogja látni és méltányolni azt a fáradságot, melyet a fej hátsó részének a kidolgozására fordítasz?“ Phidias azzal felelt: „Az istenek látni fogják“. S dolgozott tovább szokott lelkiismeretességével. — Amit Phidias a maga pogány hitével isteneiről gondolt, azt mi bizonyosan tudjuk a mi Istenünkről és Jézusról, aki a fügefafa lombjai között meghuzódó Zákheust meglátta. Hogy minden mi tettünket is tudja és számon tartja; s magunkat is

mindenütt lát. Ez a tudat míg egyrészt vígaszt ad a bajokban, másrészt meg óvjon a büntől. „Akármely rejtett helyen légy, Lát az Isten: rosszat ne tégy!”

*

Luk. 19, 10: Az orosz birodalom hatalmas uralkodója, a későbbi Nagy Péter, lemondva udvarának kényelméről s letéve rangját és méltóságát beállt egy hollandi hajógyárba, hogy a hajóépítés mesterségét kitanulja. Hogy ebbeli tudományát aztán népe javára fordítsa. Egyszerű szolgává, munkássá lett, hogy annál nagyobb uralkodó váljék majd belőle. Oroszország tengeri hatalmának az alapjait ő rakta le. Népe hálás is volt iránta s az ország fővárosát róla nevezte el, melynek újabban a kommunisták Leningrád nevet adtak. A birodalom többi városaiban pedig hatalmas szobrokkal örökítették meg emlékét, amiket azonban a szovjet urai mindenütt megsemmisítettek. De az orosz nép nagy tömege a szíve mélyén még ma is büszke hálával ápolja nagy cárjának az emlékét. — Ha csodálatra méltó, hogy egy uralkodó alattvalóvá lett, csak hogy alattvalóinak jobb uralkodója lehessen: mennyivel inkább kell őszinte csodálattal és hálás bámulattal tekintenünk Jézusra, aki mennyei dicsőségét hagyta ott érettünk s Isten fia létére emberré, szolgává lett, hogy a bűn szolgaságában levőket megszabadítsa. Hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.

*

Ján. 16, 33: Berlin egyik kórházában egy öreg orosz zsidó feküdt, aki Amerikába akart kivándorolni; de utközben halálosbetegen esett össze az uccán, hogy kórházba kellett szállítani. Mikor végső órája közeledett, az ápolónő egy gólgota-virágot tett az ágyára s Ezsaiás 52. fejezetéből néhány verset olvasott fel neki: „Megsebesítettett bűneinkért, megrontatott a mi vétkeinkért, békességünk büntetése rajta van“... Erre a haldokló szemeit előntötték a könnyek s gyöngye, erőtlen hangon suttogetta maga elé: „Sálóm, Sálóm“, ami annyjt tesz: Békesség, békesség. S ezzel jobblétre is szenderült. — A mi békességünk Jézus által a Jézusban van.

*

Ján. 16, 33: A tenger felszínén sokszor hullám hullámot ér s magasra csapkod, tajtézkik; míg lenn a mélyben csend, mozdulatlanság honol. Ehhez hasonló a keresztyén élete is. A felszínen, a világ szeme láttára erős háborgást, sötét, viharos hullámokat ver bár, a lélek mélyén nyugalom, derű uralkodik. Kifelé, a külső viszonyokban nyomorúság és szenvedés, benn a szívben azonban bizalom és béke. Jézus békéje s világot meggyőző diadalának boldog, hívő bizodalma és bizonyossága.

Kiss Samu
nagybarátfalui lelkész.

Könyvismertetés.

D. Raffay Sándor: Amit az Úr üzen. Egyházi beszédek. Budapest. Scholtz testvérek kiadása. I—IV. füzet.

Nagy elfoglaltságu közéleti embereknél mindig különös érdem és érték-számba megy, ha tetet-lelket őröl nehéz munkájuk utáni maradék-idejüket a tudomány és irodalom szolgálatára áldozzák.

Már ezen szempontból is örvendetes eseménynek tekinthetjük D. Raffay Sándor püspök egyházi beszéd-gyűjteményének megjelenését.

Az eddig megjelent 4 füzet körülbelül 40 beszédet tartalmaz. Az egyházi esztendő beosztását követve adventi, karácsonyi, óvévi és újévi beszédeket közöl. Közelebbi csoportosítás szerint 12 adventi, 10 karácsonyi, 8 szilveszteri és 6 újévi beszédet találunk a gyűjteményben és ezenkívül néhány karácsony utáni vasárnapra szólót.

Az ugyanazon ünnepre szóló beszédek kiválasztását nem elvi szempont, avagy theologiai megfontolás igazgatja. Nem válik nyilvánvalóvá az a szándék sem, hogy szerző az ünnepek eszmei teljességét akarja szemléltetni. Úgy képzeltük a gyűjtemény létrejöttét, hogy szerző évtizedes munkálkodása gazdagságával vállal, emlékeiben végigéli igehirdető munkájának leült időszakait s csüribetakart kévéiből feleml egyet-egyét s megajándékozta vele az ígét váró lelkeket. 1895-ből való a legrégebb beszéd s 1930-ból a legújabb.

Az evangélium Raffay Sándor kezében tükörré válik, mely saját lelki arca mellett a változó idő arcát tükrözteti. Őt magát az igeszolgálat komoly felelősség érzete, erkölcsi rendszerének biztonsága, ítéletmondásának kemény határozottsága jellemzik. De meglátszik az evangélium tükrében az idő változó arca is. A béke gondtalan esztendeinek suhanása, a háború véres arcának halovány képe, az utolsó esztendők megriadt, elcsigázott, megalázott, megalázott arca. A két arc egymásmellettségéből kiemelkedik a Deák-téri templom szószeke s az olvasó megéri, hogy az ország székesfővárosának templom-falai között csendültek meg a most nyomtatásban megjelenő beszédek.

A beszédek tehát az evangéliumból születtek s az idő lehelletét hordozzák magukon. Változó eseményű és hangú esztendők bélyegét mutatják, mégis a megmaradó evangéliumi igazságokat tárják elénk. A ma embernek szólnak, amint annak életéről és lelkéről kívánnak gondoskodni. Megvan aktualitásuk, mégis muló idő fölé emelő igazságot prófétálnak.

Ezen szempontok magyarázzák a beszédek ama jellemvonását is, hogy azokban a dogmatikusnál erőteljesebben érvényesül az etikus. A vallási fogalmak mindig kettős vonatkozásban lépnek elénk. Az Isten felé fordított oldal az üdvösségnek az isteni kegyelem által elvégzett munkáját mutatja; az ember felé forduló oldal pedig az üdvösség emberi elfogadásáról, az életben való megvalósulásról és mint ennek érzelmi, értelmi, akaratí feltételeiről beszél. Raffay püspök beszédeiben inkább az etikai oldalt dolgozza ki. A társadalom, nemzet, család moralját bírálja. Új erkölcsi berendezkedést sürget s annak irányelveiről beszél. Társadalmi bűnöket ostoroz, egyházak egymásközötti viszonyát boncolgatja s vallási gyűlölködések izzó hangulatában a meggyőződés tiszteletbentartását követeli.

Beszédei felépítésénél rendszeren ugyanazon módszer szerint jár el. Kiemeli textusa központi gondolatát, erős logikai tagozással csoportosítja alapigéje eszmekörét s azokhoz fűzi mondanivalóját. Mindezt tisztán zengő erőteljes magyar nyelvezetének köntösébe öltözteti, mely tömör, nemes egyszerűségében már magában is igaz értéket jelent.

D. Raffay Sándor püspök beszédei éles tekintetű, határozott világnézetű, prófétai lelkű igehirdető egyéniségét állítják elénk.

Az értékes egyházi beszéd-gyűjteményre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Hitvallás és tudomány. Az Ágostai Hitvallás 400 éves jubileuma alkalmából kiadják a Magyar Kir. Erzsébet Tudományegyetem evangélikus hittudományi karának tanárai. Sopron, 1930. 273 oldal.

Az Erzsébet Tudományegyetem hittudományi kara hivatásának, egyházszeretetének s lelkiismeretének kötelezése szerint emlékkönyvbe gyűjtötte a fakultás karának az Ágostai Hitvallás centrális kérdéseit tárgyaló tanulmányait s azt önálló kötetben hálára kötelező áldozatkésztséggel megjelentette.

Az emlékkönyv D. Dr. Pröhle Károly új Ágostai Hitvallás fordításával kezdődik. A hitvallási iratok megbízható új fordításának elkészítése már magában véve jubiláris alkotást jelent. Régen érzett egyházi szükségletet is pótol. Az új fordítás kedvezően érvényesíti Pröhle Károly kiváló értékeit: igazán theologusi és írói munka. Még az árnyalatok finomságában is híven adja vissza a Hitvallás theologiai tartalmát. Külső köntösében pedig magyar irodalmi alkotással teszi nyelvének magyarsága, gazdagsága és erőteljessége.

D. Dr. Pröhle Károly A keresztyénség és protestantizmus az Ágostai Hitvallásban című tanulmánya elvi világitásba helyezi eme hitvallási iratunkat s plastikusan állítja szemünk elé annak ma is eleven jelentőségét. Ez a tanulmány örökbecsű értékmegállapítója az ág. hitv.-nak s mint ilyen igazi jubiláris alkotás.

D. Stráner Vilmos: Az Ágostai Hitvallás és az evang. istentisztelet, lic. Dr. Karner Károly: Az egyház lényege az Ágostai Hitvallás szerint, Dr. báró Podmaniczky Pál: Az Ágostai Hitvallás egyháza és a misszió viszonyáról, D. Payr Sándor: Az Ágostai Hitvallás története Magyarországon kérdéséről, D. Kovács Sándor: A magyar evangélikusság föld- és néprajzáról, Dr. Kiss Jenő: A szociális kérdés az Ujszövetségben problémájáról és Dr. Deák János: A keresztyénség és az Ótestamentum viszonyáról közölnek tanulmányokat.

A tanulmányok kiváló értékűek. Jóllehet természetszerűleg mindegyik tudományos kérdés nem volt az Ágostai Hitvallással kapcsolatba hozható, mégis mindegyiken átsugárzik eme alapvetően fontos hitvallási iratunk történelmi jelentősége. Külön is szeretném megállapítani, hogy D. Payr Sándor tanár tanulmánya rendkívül értékes adatgyűjtő munkát tartalmaz az Ágostai Hitvallás magyarországi történetére vonatkozólag. D. Kovács tanár tanulmánya egészen új, töretlen uton való elindulást jelent, mely érdekes és értékes alapvető vonalaiban is minden figyelemre méltó. D. Stráner Vilmos tanulmánya nemcsak a theologiai tudományosság, de a gyakorlati egyházi élet szempontjából is értékes irány-mutatást tartalmaz. Lic. Dr. Karner Károly speciális kérdést tárgyaló tanulmányát pedig különösképen fontosnak és értékesnek tartjuk, mert az Ágostai Hitvallás alapján megállapított egyházfogalomnak határozott világitásába helyezését, annak kifejtését, az egyházkormányzásban és egyházi életben való érvényesítését a jubiláris esztendő egyik nagy lelkiismereti kötelezésének tartjuk. Hasonlóképpen nagyon értékes és tanulságos tanulmányokat köszönhetünk Dr. Deák János, Dr. Kiss Jenő és Dr. báró Podmaniczky Pál tollának is.

A theologiai fakultás Emlékkönyve a jubiláris esztendő letűnte után is értékes kincse marad tudományos theologiai irodalmunknak. Megmaradó szolgálattá válik evangélikus egyházunk életében: híven őrzi az Ágostai Hitvallás szellemét és érvényesíti annak egyházunk sajátos egyéniségét kifejező tanításait.

A theologiai fakultás ezen emlékkönyv megszerkesztésével és nagy áldozatot jelentő kiadásával hálára kötelezte evang. egyházunkat. Kivánatos, hogy lelkeszeink, felügyelőink, tanáraink és tanítóink s egyházunk érdeklődő, buzgó tagjai szerezzék meg ezt a könyvet s gazdagítsák annak értékes tanulmányaival lelkük vallási kincseit s önmagukon keresztül gazdagítsák anyaszentegyházunkat is.

Pass László: Népművelési előadások. Második sorozat. Budapest. 208 oldal.

Pass László kölesdi lelkész néhány évvel ezelőtt kiadta Népművelési előadásainak első sorozatát, melyeket most kiegészített eme második kötettel. Ez a kötet 33 előadást közöl az ember gazdasági, szellemi és valláserkölcsi életének különböző kérdéseiről.

A könyv hí képét tárja elénk a tartalomjegyzék. Az előadások a következő kérdéseket tárgyalják: Az emberi ész ereje; Az emberi akarat ereje; A becület; A lélek halhatatlansága; Jobb a békesség!; Nyelvében él a nem-

zet; A magyar nótá; Anyák ünnepén; Az egyke; Az iszákosság; A tüdővész; A vitaminok; A fényűzés; A takarékoság; A magyar munkanélküliség; A magyar munkavédelem; A kommunizmus csődje; Lesz még kikelet; Miért olcsó a buza?; Az egyöntetű termelés; Küzdelem a szárazság ellen; Az istálló-trágya és műtrágya; A talajbaktériumok; A gazdasági növénynevelés; A fásítás haszna; Az angol hussertés; Az okszerű baromfityesztés; A kukorica-többtermelés szabályai; A végrendelet; Az özvegyi jog; A köteles rész; A hagyatéki illeték; Vallás és közgazdaság. Csatolja továbbá szerző a kötethez Judás vége című költeményét és Széchenyi harangja című munkavédelmi propaganda írását.

A népművelési előadások második kötete méltó folytatása az előzőnek. Erős gyakorlati érzék, a téma megkeresésében és kifejtésében mutatott ügyesség, világos tárgyalási mód és színes, hangulatos forma jellemzik. Értékes szolgálatot teljesíthetnek népművelési előadásoknál.

A munkára felhívjuk lelkészi és tanítói karunk figyelmét. Megrendelhető szerzőnél (Kölesd, Tolna m.), ára 6 P. Ugyancsak szerzőnél rendelhető meg A népművelési előadások első sorozata, melynek ára 5 P.

Czeglédy Sándor, Hamar István, D. Dr. Kállay Kálmán: Sylveszter bibliai lexikona. XII. füzet. Sylveszter kiadása.

A Bibliai lexikon folytatja eddigi tanulmányait s a 865—944. oldalakon a Rész—Szív nevek közötti szavakat, fogalmakat, földrajzi helyeket és vallási kifejezéseket tárgyalja. Az értékes füzetet rézmetszetek is gazdagítják.

